

G.N. Brandts Have

❁ Beliggende på Ordrup Kirkegård

Gentofte
Kommune

G.N. Brandt - gartner, landskabsarkitekt og teoretiker

Gudmund Nyeland Brandt (1878-1945) var en internationalt berømt dansk landskabsarkitekt. G.N. Brandt var stadsgartner og kommunegartner i Gentofte Kommune i perioden 1927-1945, hvor han boede i tjenesteboligen på Ørnekuksvej 3 frem til sin død i 1945.

I årene 1910-1927 var han graver ved Ordrup Kirkegård. I perioden 1924-1941 var han lektor i havekunst på Kunstakademiets Arkitektskole. I 1939 blev han hædret med Eckersbergmedaljen og C.F. Hansen-medaljen og modtog Ridderkorset.

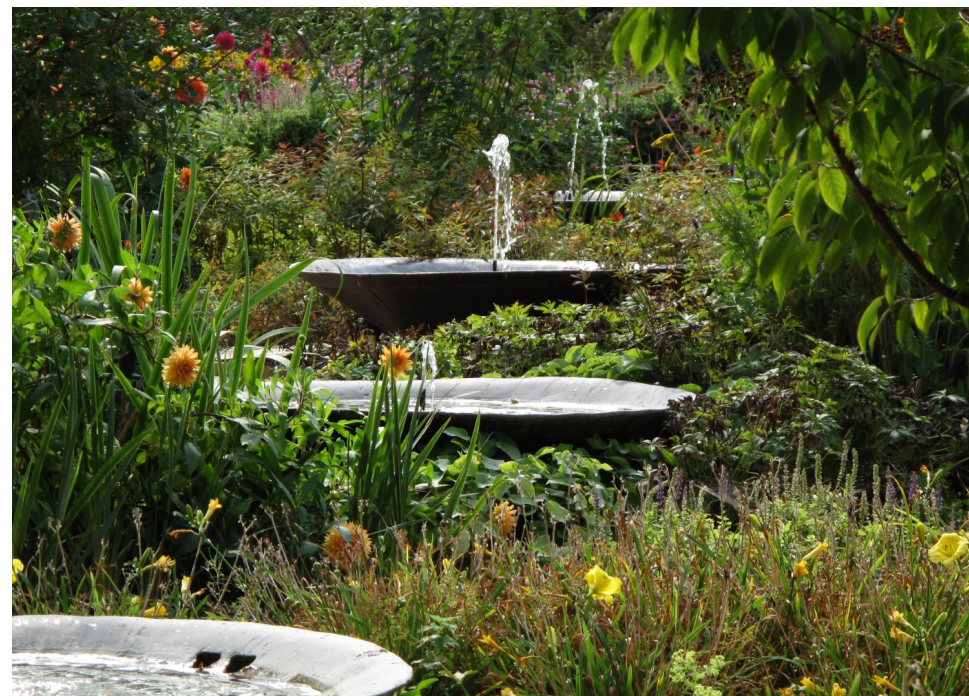
G.N. Brandt var ikke blot en stads- og kommunegartner, som satte varige spor på Gentofte Kommunes grønne områder – han var også en af Danmarks mest banebrydende landskabsarkitekter og internationalt anerkendt, både i kraft af sine projekter og sine teoretiske arbejder. Brandt var, som et eksempel, efter sigende den første, der udarbejdede og gennemførte en parkpolitik, som varetog befolkningens velvære og sundhed. Han designede parker, der var tilpasset både menneskers behov og naturens former – noget, der har haft stor betydning for, hvordan vi tænker byrum i dag. Han mente, at grønne områder skulle være tilgængelige for alle, og han arbejdede for at gøre naturen til en integreret del af byplanlægningen.

Brandt skabte mange haver og anlæg, men her skal blot nævnes nogle af hovedværkerne: Mariebjerg Kirkegård (optaget i Danmarks Kulturkanon), Ordrup Kirkegård, Hellerup Strandpark, Historisk-botanisk have i Vordingborg, Grønnegården ved Designmuseum Danmark og Tivolis Parterrehave.

Fotos på modsatte side:

Øverst: Mariebjerg Kirkegård, tegnet af Brandt, anlagt i årene 1926-1933.

Nederst: Parterrehaven i Tivoli, tegnet af G.N. Brandt og Poul Henningsen i 1943, anlægget blev færdiggjort af Stadsgartner Aksel Andersen, og renoveret af Jane Schul i 2006.

G.N. Brandt og hans egen have

I et privat hjørne af Ordrup Kirkegård ligger en ganske særlig villahave, anlagt i 1914 af G. N. Brandt til hans privatbolig, som desværre er nedrevet i dag. Brandt brugte sin have på Ørnekulvej i Ordrup som et laboratorium for sine idéer. Grøften, skoven, diget, lunden og engen er eksempler på, hvordan han overførte kulturlandskabets elementer i stiliseret form som motiver i havens lille skala. Haven folder sig ud i rum, hver med sin funktion og sit særlige udtryk, hvor Brandt eksperimenterede med et rigt og sanseligt samspil af planter.

Arts & Crafts i Danmark

Inspirationen til haven har G. N. Brandt hentet fra den engelske Arts & Crafts-bevægelse. Det er en havestil, hvor et vigtigt kendetegn er kontrasten mellem rammer og indhold. I Arts & Crafts-haver bruges planter både som stramme rammer – i form af klippede hække og træer, der opdeler haven i rum – og som vildtvoksende bede fyldt med blomster og græs, der skaber et naturligt og uforstyrret udtryk. De to kontraster, det stramme og det vildtvoksende, fremhæver den enkelte plantes karakter.

G. N. Brandts have er med sine kun 2.400 m² et fuldt udfoldet eksempel på Arts & Crafts på dansk grund – en havestil, der stadig er en vigtig inspirationskilde i landskabsarkitekturen. Hellerup Strandpark er et eksempel på Arts & Crafts-stilen i en offentlig park, og i England findes smukke, velbevarede privathaver fra perioden.

I Danmark er Brandts have et enestående eksempel på en Arts & Crafts-inspireret have i villa-målestok. Havekunst er af natur mere flygtig end bygningskunst – og flygtigheden gælder i særlig grad for haver ved enfamiliehuse, hvor skiftende ejere ønsker at sætte personligt præg på omgivelserne. Derfor er det noget helt særligt, at Brandts have stadig eksisterer med sin originale struktur og overordnede rammer.

Fotos på modsatte side:

Øverst: Brandt i hans egen have, ca. 1920.

Nederst: 'Leda med Svanen' af Kai Nielsen, ca. 1925.

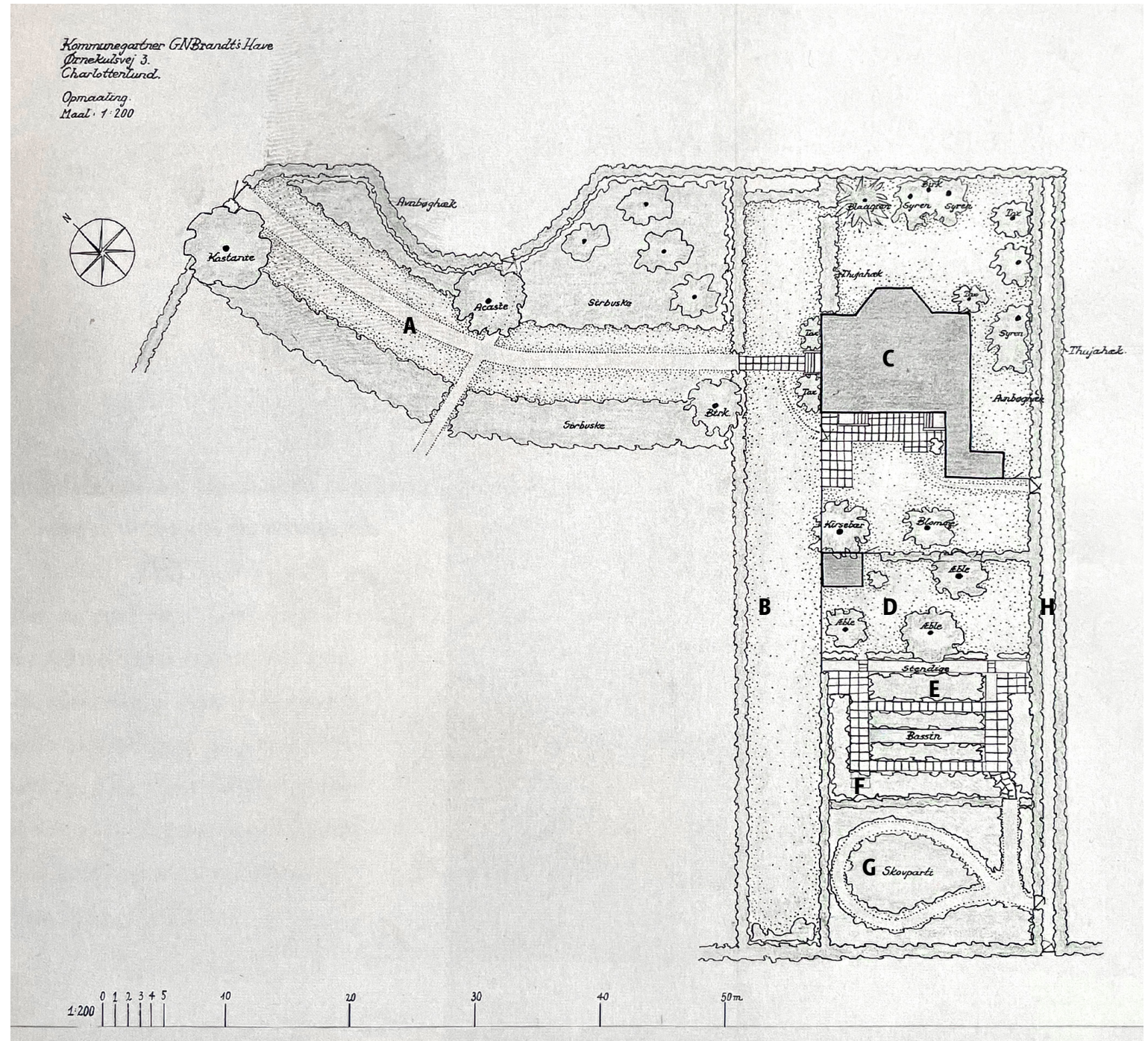
Havens idé og opdeling

Opdelingen af haven i skarpt afgrænsede rum, hver med sin særlige stemning og karakter, er et typisk træk ved en Arts & Crafts-have. Havevandringen skaber forventning og overraskelse, idet man ved første skridt ind i et nyt haverum – som med et trylleslag – træder ind i en ny verden. Derfor er vægge og hække ofte over øjenhøjde, først og fremmest formklippede hække, som er det bærende element i havens idé.

Havens rum:

- A. Adgangshaven
- B. Græshaven
- C. Haven omkring huset
- D. Opholdshaven
- E. Grøftehaven
- F. Leda med svanen
- G. Skovhaven
- H. Filosofgangen

Plantegning af havens samlede forløb
Tegnet af Aksel Andersen ca. 1930.

A - Adgangshaven

Foto: modsatte side øverst, 2011.

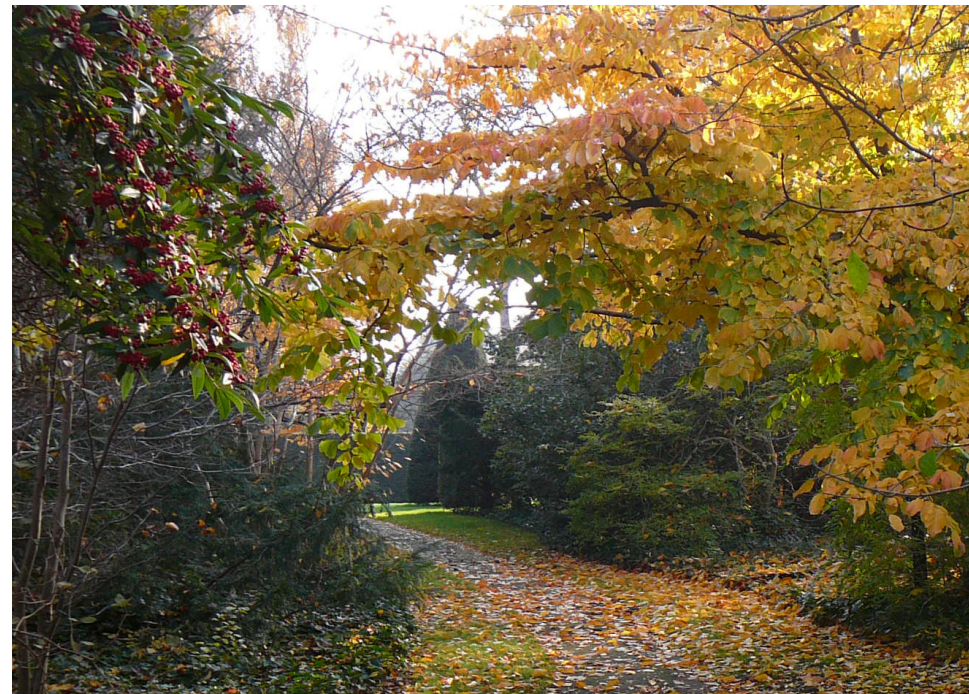
Fra havelågen på Ørnekulsvej krummer gangstien, så man ikke kan se, hvor den fører hen. Den krumme sti lokker den nysgerrige besøgende ind ad havegangen, hvor de blomstrende træer og buske giver en naturlig oplevelse af farver og bladformer og leder til nye overraskelser i hvert have- rum. Karakteren er præget af artsrigdom og frodighed, og Brandt har valgt gamle, kendte arter og sorter. Træer dækker på skift gangstien og skaber en skyggefuld tunneloplevelse, inden den besøgende i næste have kommer ud i lyset. I denne del af haven findes også en nedlagt gaslygte, som Brandt fandt på kirkegårdens materialelager, og som han installerede mellem træerne. Desuden er et fuglehus, designet af Brandt og genetableret af G.N. Brandts Haves Venner i 2017, placeret i et hjørne af haven.

B - Græshaven

Foto: modsatte side nederst, 2013.

Med inspiration fra bocciaplænen i renæssancehaven Villa Gamberaia øst for Firenze er dette haverum en lang, stram, græsklædt korridor, næsten tom for indhold. Græshaven strækker sig langs hele havens længde, parallelt med husets gavl.

Formålet med haverummet er, at man kan finde ro til fordybelse i rum- mets enkelhed. I haven er placeret et fuglebad, formodentlig af fundamen- tet fra et nedlagt gravsted i sandsten. Det er et af de mange elementer i ha- ven, hvor Brandt har genanvendt aflagte materialer fra Ordrup Kirkegård. Brandt placerede fuglebadet i haven på grund af spejlvirkningen.

C - Haven omkring huset

Foto: modsatte side øverst, ca. 1915.

Huset: Villaen blev nedrevet i 1967, og husets placering i haven er i dag markeret af et omrids af fliser anlagt i græsplænen.

Foto: modsatte side nederst, ca. 1930.

Baghaven, der lå sydvest for villaen, var oprindeligt designet til at skabe en intim forbindelse mellem villaens indre rum og det omkringliggende landskab. Haven var belagt med græs og en fliseterrasse, hvor man kunne sidde op ad bygningens varme mur.

Forhaven var et delvist skyggefuldt område, der lå nordøst for villaen, med direkte adgang til kirkegårdens hovedvej, Ellensvej. Husets facader var dækket af den frodige rådhusvin, hvilket gav bygningens udtryk et grønt og levende præg. Fra Ellensvej fremstod facaden som et ekstra lag af natur i haven. Mellem 1950 og 2010 fungerede forhaven som lapidarium, en udstilling af bevaringsværdige gravmæler. I dag står enkelte gravmæler stadig i skyggen af de høje træer.

D - Opholdshaven

Foto: modsatte side øverst, 1930.

Rummet får sin enkle karakter fra gamle æbletræer, lysthuset og et bregnebed. Lysthuset, et romantisk indslag i haven, er en 'urhytte' af simple, rustikke materialer, hvorfra man kan betragte haverummet. Haverummet kaldes opholdshaven på grund af den flimrende skygge på græsplænen, hvor der engang stod liggestole til behageligt ophold. De tre æbletræer i opholdshaven skaber sammen med et kirsebærtræ og et blommetræ i baghaven en reference til frugtlunden.

E - Grøftehaven

Foto: modsatte side nederst, 2023.

Dette helt særlige haverum er en slags ikon for Brandts have. Brandt imiterer grøften og skaber således et meget stiliseret rum. Det skal emme af frodighed og blomstrende saftighed, og skønt plantescenariet er stramt styret, skal det af den besøgende opleves som naturligt voksende. Brandt plantede vilde urter i grøften fra 1915 og hentede hjemmehørende arter fra moser og søer i området. Nogle står der endnu. Grøften skaber variation i havens topografi og er anlagt som en tværakse. Grøften er omkranset af en sti. To bænke i haverummet giver mulighed for en pause og for at betragte vandets spejling af havens vandplanter, stauder og træer. I et hjørne af Grøftehaven står skulpturen 'Leda med Svanen'.

F - Leda med Svanen

Foto: modsatte side øverst, ca. 1920.

Leda med Svanen af Kai Nielsen fra 1918 skildrer den græske myte, hvor Zeus i form af en svane forfører Leda. Skulpturen var oprindeligt et bestillingsarbejde for Statens Museum for Kunst, men under transporten vælter skulpturen af vognen, og både Ledas hals og arm brækker. Billedhuggeren samler skulpturen igen med mørtel, så den kan være forbillede for en ny skulptur, som han hugger til SMK. Brandt, som var Nielsens genbo, får lov til at overtage den lappede skulptur, som er den originale. Skulpturen blev i haven vendt med ryggen til den gående, idet den i starten af 1900-tallet blev anset som meget udfordrende.

G - Skovhaven

Foto: modsatte side nederst, 1973.

I skovhaven findes de danske skoves træer – som bøg, hassel og taks. Det lille haverum i enden af haven på blot 140 m² giver en følelse af skov for alle sanser: mørke, tæthed, vildtvoksende frodighed, høj luftfugtighed og summende insekter. Træerne danner et tæt løvtag over en skovbund med blomstrende urter. I et hjørne af haven er placeret et gravmæle som erstatning for et epitafium fra Bornholm, som Brandt hentede ind i haven. Måske et epitafium for et familiemedlem, da Brandt havde familie på Bornholm. Epitafiet står nu i kapellet på Gentoft Kirkegård. Epitafiet var oprindeligt placeret i hjørnet for at skabe sammenhæng med den omkringliggende kirkegård.

H - Filosofgangen

En lang, smal passage mellem to høje hække forløber i hele havens længde mod Ordrup Kirkegård. Passagen giver en rumlig kontrast til havens andre rum ved at være helt enkel og kun åben mod himlen – et godt sted at gå og tænke.

G.N. Brandts Haves Venner

I 2006 startede en gruppe ildsjæle den private forening Brandts Haves Venner ud fra et ønske om at bevare og udvikle G. N. Brandts have, men også for at skabe tidsånd fra 1930.

Foreningens formål er at sikre haven som nationalt klenodie, inspiration og som studiehaven samt arbejde for et restaureringsprojekt, der genskaber havens stemning og udtryk.

Brandts Haves Venner har udarbejdet et projekt, hvor de nuværende rammer for haven bevares. Mange af planterne fornyes med nutidige, sunde plantesorter, idet det naturligvis også sikres, at der tages udgangspunkt i G. N. Brandts idéer, principper og forkærlighed. Samtidig tages der højde for, at haven i dag er et offentligt grønt område og ikke – som oprindeligt – en privat have med dagligt tilsyn og pleje af en gartner.

Foreningen mødes jævnligt i haven til fælles havearbejde, som supplerer den kommunale pleje. Desuden yder foreningen et stort informationsarbejde om haven og afholder hvert år adskillige offentlige rundvisninger. Endelig er Brandts Haves Venner en værdifuld samarbejdspartner for Gentofte Kommune i forbindelse med havens drift og udvikling.

Alle er velkomne til at tilslutte sig foreningen, som kan kontaktes via Hans Ove Pedersen, brandt@havensvenner.dk eller på tlf: 41292793. Desuden kan foreningen kontaktes på facebook: <https://www.facebook.com/GN-BrandtsHave>

Fotos på modsatte side:

Øverst: Medlemmer af G.N. Brandts Haves Venner i haven en efterårsdag

Nederst: Stauedebed i haven 1973, taget af Jesper Sandfeld.

Yderligere oplysninger om Brandt og hans arbejde kan findes hos Lokalhistorisk Arkiv i Gentofte - lokalarkiv.gentofte.dk

Park og Vej
Grøn Planlægning
Bernstorffsvej 161
2920 Charlottenlund

Telefon 39988153
www.gentofte.dk
park-vej@gentofte.dk

**Gentofte
Kommune**